

Beleidsplan SBMK 2018-2022

Inleiding

Het beleidsplan van SBMK voor de komende vier jaar geeft zowel een beeld van de stand van zaken van de stichting als van de plannen voor de toekomst. Het plan geeft antwoord op de vraag waar SBMK voor staat en op welke manier de stichting vorm geeft aan haar doelstellingen. Hierin spelen de partners en de cultuur van de netwerkorganisatie een grote rol.

De projecten en activiteiten die SBMK ontwikkelt, spelen in op ontwikkelingen in het veld. Naast de inhoudelijk thema's heeft SBMK een aantal beleidsvoornemens op het bedrijfsmatige vlak. Het werkplan 2018-2022 vormt een bijlage. Dit plan geeft een overzicht van de activiteiten die voort komen uit de beleidsthema's. De geplande activiteiten voor de eerste twee jaar (2018-2019) zijn opgenomen in een agenda met een doorkijk naar 2020.

1 Doelstelling SBMK

De Stichting Behoud Moderne Kunst (SBMK) heeft de volgende doelstellingen:

- bevorderen van theorievorming, discussie en onderzoek ten aanzien van beheer, behoud, presentatie en restauratie van modern en hedendaagse kunst om de deskundigheid van (Nederlandse) professionals te vergroten;
- initiëren en organiseren van onderzoeksprojecten, themadagen en symposia;
- het op gang brengen en onderhouden van een internationaal kennis- en informatienetwerk voor uitwisseling van expertise over het behoud van moderne en hedendaagse kunst in al haar facetten.

Aan SBMK zijn niet alleen Nederlandse musea voor moderne en hedendaagse kunst verbonden, maar ook bedrijven met een kunstcollectie en andere instellingen die zich richten op onderzoek en onderwijs op het gebied van conservering van moderne en hedendaagse kunst (Bijvoorbeeld UvA, LIMA, SRAL). Deelnemers aan het netwerk zijn directeurs, conservatoren, onderzoekers, restauratoren, collectiebeheerders, behoudsmedewerkers, registrars en studenten in de diverse vakgebieden. SBMK speelt nationaal en internationaal een toonaangevende rol in het onderzoek naar het beheer en behoud, de documentatie, presentatie en restauratie van moderne en hedendaagse kunst.

2 SBMK-partners

SBMK-partners verbinden zich aan de doelstellingen van de stichting en leveren een financiële bijdrage aan de overhead. Daarnaast levert een aantal partners een bijdrage in natura door een bestuurs- of stuurgroep lid af te vaardigen of medeverantwoordelijkheid te dragen in de organisatie en uitvoering van een activiteit. De partners van SBMK maken deel uit van het netwerk dat SBMK faciliteert, waardoor vakgenoten en andere verwante specialisten elkaar leren kennen en van elkaar kunnen leren. In 2017 heeft SBMK 26 partners aan zich verbonden. Partnerschap van SBMK betekent:

- Het bij elkaar brengen en beschikbaar stellen van expertise en het faciliteren van onderzoek waaraan behoefte is, maar waarvoor in de eigen organisatie te weinig tijd en/of mankracht aanwezig is.
- Gratis deelname aan reguliere SBMK-activiteiten, zoals de SBMK-dag, 'Kunststofdagen' en andere themadagen. In voorkomende gevallen hanteert SBMK een gereduceerd tarief.
- Mogelijkheid om case studies/onderwerpen/aandachtspunten in te brengen en voor te leggen aan een team van specialisten (SBMK-platform Conserveringsvraagstukken).
- Deelname aan gezamenlijke grote(re), (inter)nationale projecten zoals *Plastics*, *Behoud Mediakunst Collectie Nederland*, *Kunstenaarsinterviews* en de Europese onderzoeksprojecten *Inside Installations* en *PRACTICS*.

3 Cultuur en identiteit SBMK

SBMK is een netwerkorganisatie, waarin wordt samengewerkt door professionals op basis van zowel inhoudelijke interesse als de behoefte om gezamenlijk kennis te genereren en uit te wisselen. Activiteiten en projecten van SBMK kenmerken zich door de worteling in de praktijk, gerelateerd aan concrete casus met problematiek op het gebied van beheer, behoud en presentatie van moderne en hedendaagse kunst. De manier van werken en de open, persoonlijke cultuur worden gekoesterd en maken het samenwerkingsverband uniek en waardevol. In samenwerkingen met andere gremia en organisaties wil SBMK deze eigenheid waarborgen. Strategische (internationale) samenwerkingsverbanden met musea, onderwijsinstellingen en onderzoeksinstituten zijn nodig om de doelstellingen waar te maken vanwege de kleinschaligheid van SBMK.

4 Uitgangspunten voor projecten en activiteiten

De projecten die SBMK coördineert, resulteren doorgaans in richtlijnen voor *best practice* en in (digitale) publicaties. Activiteiten vallen onder een thema, zoals bijeenkomsten van het Conserveringsplatform waarin lastige casus aan een geselecteerde groep vakgenoten worden voorgelegd, en de SBMK-dagen.

Bij elk project of activiteit is een SBMK-partner mede-eigenaar. Het blijkt een goedwerkende formule om gezamenlijk onderzoek te coördineren of een activiteit voor te bereiden. Voorbeelden uit het verleden zijn: het *Plastics-project* samen met RCE; de SBMK-dag '*In the Box*' (rondom verpakkingen) samen met Stedelijk Museum; *Transformatie Digitale Kunst* samen met LIMA; onderzoek naar Richard Serra's site-specifieke kunstwerken in Nederlandse collecties *Serra on the move*, afgerond met *Serra Symposium* samen met Museum Boijmans Van Beuningen.

Elke project wordt voorzien van een communicatieplan.

Activiteiten richten zich deels op materialen, deels op collectiemanagement/processen. Naast de projecten en activiteiten wordt vrije ruimte gecreëerd voor gedachtenvorming rond het vakgebied (bijvoorbeeld tijdens SBMK-dagen). De coördinator van SBMK bezoekt de partners tweejaarlijks om bij te praten en te horen waar inhoudelijk behoefte aan is.

5 Onderzoeksthema's

Moderne en hedendaagse kunst stelt vele uitdagingen aan instellingen die de collecties beheren, behouden en presenteren. De snelle vergankelijkheid van materialen en complexe samenstelling van de kunstwerken vraagt om nieuwe inzichten en methoden voor conservering. De werkwijze van kunstenaars zet de ethische principes voor conservering onder druk en bestaande protocollen

schieten vaak te kort. Daarbij komt dat ‘heterogene kunstwerken’ een appèl doen op de organisatie als geheel, met als gevolg dat procedures moeten worden aangepast of opnieuw ontwikkeld. Museumprofessionals en externe experts die bij deze vraagstukken betrokken worden, zijn al decennia lang vertrouwd met deze ontwikkelingen. Er is veel bereikt, waaraan ook de SBMK heeft bijgedragen met de projecten die onder haar hoede zijn uitgevoerd. Eén van de verworven inzichten is dat samenwerking binnen (museale) teams en met de kunstenaar (of diens representanten) bij conserveringsvraagstukken een eerste vereiste is. Als netwerkorganisatie heeft de SBMK hierin voorop gelopen. Een stap vooruit betekent nu dat verworven kennis en inzichten (nog) beter worden geïntegreerd in de museale organisaties. Daar wil SBMK zich komende jaren op richten. Er blijft enerzijds behoefte aan kennisvermeerdering rondom specifieke materiaal- en objectgroepen. Anderzijds is aandacht nodig voor de veranderende werkprocessen en rollen in de museale organisatie rond beheer, behoud en presentatie. Deze twee kanten van het werkterrein vragen beiden om een centrale plek in de projecten en activiteiten van de SBMK. De projecten en activiteiten van SBMK richten zich per beleidsplanperiode op een aantal thema’s en speerpunten, die worden ontleend aan wensen en signalen uit het veld. Tegen de hierboven geschetste achtergrond zijn voor de komende beleidsperiode zes thema’s bepaald: drie inhoudelijke thema’s en drie die gerelateerd zijn aan communicatie en marketing. De projecten en activiteiten die SBMK ontwikkelt vanuit deze thema’s staan beschreven in het Werkplan, zie bijlage.

Thema I Besluitvorming, processen en workflows in het veranderende museale veld

In 1996 ontwikkelde de SBMK het ‘Besluitvormingsmodel voor moderne en hedendaagse kunst’. Dit model, dat was gericht op objecten, is aan herziening toe vanwege de continu veranderende kunstenaarspraktijk en de toegenomen diversiteit van kunstuitingen. Deze beïnvloedt de museale praktijk direct. Het nieuwe (of herziene) model zal dan ook aandacht besteden aan de processen en activiteiten rondom besluitvorming en de veranderende rollen in de museumpraktijk.

Thema II Complexe materialen en nieuwe kunstvormen

Relatief jonge materialen, technieken en pas recentelijk verzamelde kunstvormen zorgen voor nieuwe uitdagingen in beheer, behoud en presentatie. Dit thema richt zich op complexe materialen, zoals plastics, of materialen waar relatief weinig over bekend is, zoals organische materialen. Ook nieuwe kunstvormen, zoals digital born art en performancekunst komen aan de orde binnen dit thema. Bij de twee laatstgenoemde kunstvormen zorgen met name ook de immateriële aspecten voor problemen op het gebied van beheer- en behoud.

Thema III Duurzame opslag en preventieve conservering

In collecties moderne en hedendaagse kunst zijn veel vragen nog onbeantwoord over preventieve conservering, bijvoorbeeld van samengestelde kunstwerken. Tegelijkertijd wordt in de komende periode een aantal nieuwe collectiecentra/depots gebouwd in Nederland, voor zowel digitale als fysieke opslag van kunstwerken. Dit onderwerp staat ook hoog op de agenda van RCE vanwege het eigen depot dat gebouwd wordt. SBMK levert een bijdrage door een platform te bieden voor het delen van *best practices* en, waar mogelijk, onderzoek naar preventieve conservering te entameren. Een eerste aanzet hiertoe werd gegeven tijdens de SBMK-dag 2016 over kunstverpakkingen.

6 Positionering en profilering

I Toegankelijk maken van kennis

In de afgelopen decennia is veel kennis verworven op het gebied van hedendaagse kunstconservering. In de komende beleidsperiode zet de SBMK in op het implementeren van resultaten uit eerdere projecten en het ontwikkelen van instrumenten die deze kennis (digitaal) beschikbaar maken voor de museale werkprocessen. Het Project plastics is hiervan een goed voorbeeld met de digitale tool voor plastics-identificatie.

II Het netwerk

SBMK is nationaal weinig bekend buiten de eigen kring. SBMK-projecten staan of vallen met de inzet van een klein aantal individuen: de SBMK-coördinator en de samenwerkingspartner die zich actief inzet voor een project. Het onder de aandacht brengen van SBMK en haar activiteiten bij huidige en potentiële nieuwe partners/deelnemers aan het netwerk is een voortdurend aandachtspunt. Hoe doe je dat het beste?

Internationaal staat SBMK goed bekend, vooral vanwege internationale projecten/symposia. SBMK wil deze voortrekkersrol houden en blaast het internationale netwerk graag nieuw leven in samen met RCE en UvA.

III Public Relations

SBMK houdt de website up-to-date en brengt tenminste drie digitale nieuwsbrieven per jaar uit. Via de website biedt de stichting content aan: project-e-publicaties, richtlijnen en modellen voor beheer en behoud van hedendaagse kunst. SBMK maakt per project een communicatieplan. Deelnemende partners aan projecten besteden aandacht aan deze projecten op hun eigen websites en andere nieuwsuitingen.

7 Organisatie

De dagelijkse leiding van de stichting ligt in handen van de coördinator SBMK. Zij wordt aangestuurd en ondersteund door het stichtingsbestuur en de stuurgroep SBMK. De stuurgroep functioneert als spreekbuis van het veld en adviseert het bestuur. Leden van bestuur en stuurgroep zijn verbonden aan een museum voor/verzameling van moderne kunst. Zij kunnen ook werken bij aanverwante (onderwijs)instellingen en/of zelfstandig werkzaam als conservator of restaurator. Gestreefd wordt naar een zo breed mogelijke vertegenwoordiging van deze geledingen, met speciale aandacht voor vertegenwoordiging vanuit de SBMK-partners. Bovendien maakt een juridisch specialist deel uit van het bestuur.

8 Financiën

De SBMK-partners bekostigen de overhead van de Stichting Behoud Moderne Kunst. Deelnemers betalen voor de activiteiten, tenzij ze werken voor een organisatie die partner is. Grote instellingen met een omzet boven zes miljoen euro betalen voor het partnerschap jaarlijks 4000 euro. Hiervoor kunnen drie personen gratis deelnemen aan alle activiteiten. Kleinere instellingen en bedrijfscollecties betalen 1500 euro, waarvoor twee personen gratis kunnen deelnemen. Voor grote projecten is SBMK afhankelijk van fondsen en andere financiers. Het gaat hierbij om projecten waaraan een aantal musea meewerkt. SBMK verzorgt dan de fondsenwerving voor de hele groep.

Het is lastig om fondsen te werven voor conservering en restauratie van hedendaagse kunst. Dit wordt beschouwd als standaardtaak van de musea en valt buiten de doelstellingen die veel fondsen hanteren, veelal gericht op publieksbereik. SBMK streeft ernaar om elk jaar tenminste twee nieuwe financiële partners te werven binnen de huidige financiële structuur. Het bestuur ontwerpt in 2018 een uitbreiding van de regeling, die ook individueel lidmaatschap mogelijk maakt.

SBMK heeft een onderzoeksopdracht gegeven aan een derdejaars student Cultuurwetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam met de volgende vragen:

- Welke nationale en internationale (Europese) subsidies, fondsen en andere mogelijke sponsors laat SBMK nu onbenut?
- Moet de doelstelling van SBMK wellicht enigszins worden uitgebreid (bv met het toegankelijk maken van moderne kunst, het zich ook meer richten op een breed publiek) om subsidiegevers en sponsors beter te kunnen aanspreken?
- Wat kunnen we leren van geslaagde fondsenwerving van eigen projecten en projecten van onze partners?

De stage loopt van september 2017 tot maart 2018. Voor het beleidsplan 2018-2022 zal SBMK de onderzoeksresultaten ter hand nemen.

Bijlage 1: Werkplan beleidsperiode 2018-2020

Uitwerking onderzoeksthema's

Thema I Besluitvorming, processen en workflows in het veranderende museale veld

De complexiteit van hedendaagse kunst vraagt om een constante alertheid op en bijstelling van de besluitvormingsprocessen. Conservatoren, restauratoren, technici, documentaristen en andere professionals werken steeds vaker in teamverband en ontwikkelen nieuwe procedures voor beheer, behoud en presentatie. De ervaringen met museale processen worden nog onvoldoende gedeeld en handreikingen voor besluitvorming zijn er (nog) niet op afgestemd. SBMK zet het thema 'besluitvorming' opnieuw op de agenda.

Speerpunt: Herijking van het SBMK-Besluitvormingsmodel

In deze herijking van het bestaande 'Besluitvormingsmodel voor moderne en hedendaagse kunst' (1996) ligt de nadruk op de samenwerking tussen conservatoren, restauratoren en andere betrokkenen. Waar het bestaande Besluitvormingsmodel meer gericht is op conserveringsvraagstukken rond individuele kunstwerken, verschuift nu het accent naar processen die betrekking hebben op 'families' van kunstwerken (d.w.z. met gelijksoortige problematiek). Vetrekpunten zijn o.a. het doel van de besluitvorming, de randvoorwaarden, de actoren, de criteria waaraan wordt getoetst, de betekenis/gevolgen voor de rollen, processen en workflows in het museum. In Duitsland is een onderzoeksproject gestart over het besluitvormingsmodel bij het Cologne Institute of Conservation Science (CICS), waar SBMK bij aansluit: "*Revisiting the Decision-Making Model for Contemporary Art Conservation*". SBMK zal vooral een praktische bijdrage aan dit onderzoek kunnen leveren in de vorm van case studies.

Aanpak: Project met een looptijd van drie jaar.

Een werkgroep Besluitvorming inrichten, die een nieuw model ontwikkelt a.d.h.v. een inventarisatie van bestaande modellen en casuïstiek. Deelname aan de werkgroep kan zowel nationaal als internationaal, afhankelijk van de fase van het project. Het model wordt getoetst door een feedbackgroep en al tijdens de ontwikkeling gepresenteerd op SBMK- dagen.

Planning: 2018-2021

Deelonderzoek/case studies in het kader van besluitvorming: Patina/perceptie

De beoordeling van de esthetische verschijningsvorm is voor restauratoren en conservatoren nog steeds een vitaal onderdeel van de besluitvorming. Kan er sprake zijn van patina bij hedendaagse kunst, in de gunstige zin zoals de term bij oude kunst wordt gebruikt? Of leidt veroudering onherroepelijk tot overschildering, vervanging of afschrijving? Onder de noemer 'patina in moderne en hedendaagse kunst: acceptabel of niet?' wordt onderzoek gedaan naar oorzaken van optische verandering, de waardering van het oppervlak en de criteria daarvoor, zodat restauratoren en conservatoren een handvat krijgen aangereikt voor een weloverwogen besluit.

Aanpak: Verkenningen die leiden tot een themadag met internationale spreker als onderdeel van het project Herijking Besluitvormingsmodel. Een themadag organiseren over de vragen: Wat is patina in hedendaagse kunst? Hoe kunnen we het herkennen? Aan de hand van welke criteria kan worden bepaald of het (bedoelde) veroudering is of vuil? En hoe gaan restauratoren er mee om (case studies)? Platformbijeenkomsten om actuele casuïstiek te verzamelen.

Planning: SBMK-Platformbijeenkomsten in 2018 en 2019, themadag 2020

Thema II Nieuwe kunstvormen en complexe materialen

Relatief nieuwe materialen, technieken of pas recentelijk verzamelde kunstvormen stellen nieuwe uitdagingen voor het beheer, behoud en presentatie. SBMK heeft onderzoek hiernaar altijd als thema op de agenda. Voor de komende beleidsperiode richt zij haar aandacht op de volgende speerpunten:

Speerpunt: Plastics

Het gebruik van kunststoffen is relatief nieuw en de registratie van museale objecten gemaakt van kunststof schiet vaak tekort. Van 2017-2019 wordt het SBMK-NICAS project 'Plastics. Collectiekennis 2.0' uitgevoerd, met als doel collectiebeheerders voldoende basiskennis te geven om de objecten te kunnen identificeren en richtlijnen op te stellen voor preventieve conservering. Onderdelen van het project zijn: de ontwikkeling van een herkenningstool en een fysieke do-it-yourself identificatie kit, het geven van een groot aantal workshops om kennis te vermeerderen en objecten te identificeren/registreren, het creëren van een digitale omgeving voor de digitale herkenningstool met aansprekende voorbeelden van kunstwerken en informatie over de plasticsoorten. Het slotsymposium zal ook deels gericht zijn op het grote publiek.

Aanpak: Project met een looptijd van twee jaar

Het project uitvoeren met de tien deelnemende musea en andere instellingen en de resultaten delen tijdens de SBMK- dagen in 2017 en 2018. Het project dient tevens als pilot voor een soortgelijke aanpak bij andere materialen of objectgroepen. In de komende periode zal hier meer onderzoek naar worden gedaan.

Planning: april 2017-april 2019

Thema III Duurzame opslag en preventieve conservering

Bewaaromstandigheden en procedures rondom behoud hebben impact op grote hoeveelheden museale objecten in depots. Op dit moment worden in Nederland een aantal nieuwe collectiecentra/depots gebouwd, waardoor nieuwe kennis wordt gegenereerd. Prangende vragen zijn bijvoorbeeld: welke bewaaromstandigheden en procedures horen bij nieuwe materialen? Gaat het om een juiste waarde of een stabiele waarde? Hoe zit het met samengestelde objecten? Hoe gaan de nieuwe depots, zowel voor fysieke als digitale opslag functioneren? In de komende beleidsperiode wil de SBMK ook op dit terrein *best practices* verzamelen en delen door themadagen te organiseren op het gebied van preventieve conservering.

Aanpak: Omzetten in activiteit/project als er een concrete aanleiding is en daarmee een samenwerking met specifieke partner.

Planning: Rond opening van een van de collectiecentra/depots die nu gebouwd (gaan) worden.

Thema IV Implementatie van onderzoeksresultaten in workflow van het museum

Onderzoeksprojecten naar de conservering en presentatie van hedendaagse kunst zijn vaak gebaseerd op case studies. Deze kennis is vaak niet toegankelijk voor anderen, zelfs niet binnen de instellingen waar het onderzoek is uitgevoerd. Op dit moment loopt bijvoorbeeld bij de UvA het project DIAL for Complex Artworks, waarin een app ontwikkeld wordt die deze implementatie mogelijk maakt. Het project is gepresenteerd op de SBMK-dag 2017, inclusief workshop. De SBMK beoogt hier in de komende periode bij betrokken te zijn. Andere voorbeelden:

- digitale workflow Transformation Digital Art (LIMA en SBMK)
- intakeformulier Installatiekunst op de kaart (RCE)
- website, digitale tool en survey Project Plastics (SBMK/NICAS)
- oral history (onderwerp in SBMK-summit)

Aanpak: bijeenkomst organiseren om de projecten/instrumenten toe te lichten en aan case studies te toetsen. Mogelijk aanleiding voor vervolgproject.

Planning: aansluiten bij activiteiten van partner UvA, LIMA en RCE, bestaande SBMK-activiteiten aangrijpen om onderwerpen aan de orde te brengen.

Thema V Het netwerk

International: summit

SBMK organiseert in 2018 samen met UvA en RCE een internationale bijeenkomst: *SBMK summit on (inter)national collaboration; Acting in the conservation of contemporary art*. The International Network for the Conservation of Contemporary Art (INCCA) heeft haar laatste grote overkoepelende activiteit gehad met het symposium *Contemporary Art: Who Cares?* in 2010. Het gesprek over het functioneren van het netwerk en de wensen hiervoor zal onderdeel uitmaken van het programma van de summit.

Aanpak: Symposium voor 140 mensen, in combinatie met Engelstalige SBMK-dag over plastics in 2018. Technical Committee beoordeelt de proposals en maakt programma naar aanleiding van de Call for papers.

Planning: Tweedaags symposium 15 en 16 november 2018

Nationaal: vernieuwing website

Het onder de aandacht brengen van SBMK en haar activiteiten bij huidige en potentiële nieuwe partners/deelnemers aan het netwerk is een voortdurend aandachtspunt. Hoe doe je dat het beste? De website is hiervoor een belangrijk instrument. De website is verouderd en vraagt om meer interactieve mogelijkheden en beeldmateriaal. Daarnaast moet de site geschikt worden gemaakt voor mobiele devices.

Aanpak: Wensen inventariseren en uitwerken met vaste ontwerper SBMK

Planning: juni 2018 site in de lucht

Bijlage 2: Agenda 2018-2020

2018

Februari 2018

vierde iconische bijeenkomst Project Plastics – elastomeren

April 2018

vijfde en laatste iconische bijeenkomst Project Plastics – rigide plastics

juni 2018

SBMK-Introdag

Mei 2018-mei 2019

Workshops en kunststof surveys in de deelnemende musea Project Plastics

Juni 2018

Platform Conserveringsvraagstukken

November 2018

SBMK-dag *Plastics*

SBMK summit on (inter)national collaboration; *Acting in the conservation of contemporary art.*

2019

Februari 2019

Plan invulling thema's en speerpunten op basis van resultaten summit

April 2019

SBMK-introdag

Mei 2019

Afsluitend Symposium Project Plastics

Juni 2019

Platform Conserveringsvraagstukken

Oktober 2019
SBMK-dag 2019

2020

Juni 2020
Themadag Patina

November 2020
SBMK-Summit 2